

регулювання у цей період регламентовані Законами України «Про очищення влади (люстрацію)» [5], «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» [6].

Варто наголосити, що у сфері національної антикорупційної політики, наприклад, були сформовані спеціальні механізми регулювання. Це зокрема:

- 1) прийняття Закону України «Про запобігання корупції» [7];
- 2) створення Національного антикорупційного бюро України [8];
- 3) створення Національного агентства запобігання корупції;
- 4) створення спеціалізованої антикорупційної прокуратури;
- 5) ініціатива Президента України, експертів та Генеральної прокуратури України та відповідно – створення Вищого антикорупційного суду.

Фактично у сфері запобігання корупції сформовано особливий, антикорупційний МРДОДВ (функціональний тип), в межах якого інтегровано функціонують інститути (органи) державної влади. При цьому власне антикорупційну діяльність здійснюють у загальному форматі МРДОДВ вищі органи державної влади, СБУ, суди, окремі міністерства (Мінюст, МВС тощо). Разом з тим, в Конституції України вживається термін «державні справи», який доцільно визначати таким чином, щоб не пов'язувати його виключно з формалізованими органами державної влади та з їх діяльністю. Це поняття має також бути віднесене до публічного врядування у зв'язку із здійсненням місцевого самоврядування. Інакше кажучи, навіть формально розмежовуючи власне державну владу і місцеве самоврядування, «державні справи» у даному випадку треба асоціювати з діяльністю як органів державної влади, так і органів місцевого самоврядування. У контексті сучасної євроінтеграції України, розбудови України як правової і демократичної держави, розвитку громадянського суспільства в Україні, явище корупції є однією з найголовніших проблем в Україні, масштаби якої дозволяють визначати корупцію як загрозу національній безпеці. Водночас, функціонування механізму боротьби та запобігання корупції має забезпечувати високий рівень реалізації прав і свобод громадян у відповідній сфері, адже стан забезпечення відповідних прав і свобод громадян є індикатором розвитку правової держави та громадянського суспільства в Україні.

Саме тому на даний важливими визначити сутність і характерні риси національної антикорупційної політики, засади становлення та розвитку такої політики на основі дослідження проблеми виникнення корупції; проаналізувати понятійно-категоріальний апарат наукових досліджень у сфері формування національної антикорупційної політики; обґрунтувати роль спеціальних механізмів державного управління у сфері реалізації національної антикорупційної політики; дослідити механізми запобігання корупції в системі державного управління в країнах Європейського Союзу; на основі аналізу європейського досвіду

організації діяльності органів влади щодо боротьби з корупцією запропонувати напрями вдосконалення національної антикорупційної політики; розробити практичні рекомендації для органів влади щодо удосконалення антикорупційної політики.

Список використаної літератури

1. Про внесення змін до Конституції (щодо правосуддя) : Закон України від 02 червня 2016 року №1401-УІІ // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 28. – Ст. 532.
2. Про Вищу раду правосуддя : Закон України від 21 грудня 2016 року № 1798-УІІ // Відомості Верховної Ради. – 2017. – № 7 – 8. – Ст. 50.
3. Про державну службу (нова редакція) : Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-УІІ // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 4. – Ст. 43.
4. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року № 580-УІІ // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40 – 41. – Ст. 379.
5. Про очищення влади : Закон України від 16 вересня 2014 року № 1682-УІІ // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 44. – Ст. 2041.
6. Про відновлення довіри до судової влади в Україні : Закон України 08 квітня 2014 року № 1188-УІІ // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 23. – Ст. 870.
7. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-УІІ // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
8. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1698-УІІ // Відом. Верховної Ради. – 2014. – № 47. – Ст. 2051.

Віталій БАШТАННИК

*д.держ.упр., професор кафедри
права та європейської інтеграції
ДРІДУ НАДУ*

Фаїр РАГІМОВ

*к.держ.упр., докторант кафедри
права та європейської інтеграції
ДРІДУ НАДУ*

РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Державне управління як вплив держави на суспільні відносини у економічній, політичній, соціальній та духовній сферах нині з позицій системності характеризується актуальністю концепції внутрішньої політики держави, зокрема, у сфері запобігання корупції. Виступаючи самостійною складовою національного процесу демократичного

розвитку, антикорупційна політика Української держави, як і кожної цивілізованої країни, базується на національних інтересах і пріоритетах, нормах міжнародного права, особливостях становлення правової держави в Україні, загалом залишається незмінною з часу проголошення незалежності у 1991 р. Сучасний процес державотворення в Україні зумовлює необхідність дослідження проблем, пов'язаних із здійсненням цілеспрямованої діяльності органів публічної влади щодо забезпечення законності і правопорядку в країні, охорони прав і свобод людини і громадянина, закріплених Конституцією України. Особливої гостроти набула проблема запобігання корупції, які створюють серйозну загрозу становленню України як суверенної, демократичної, правової держави. При цьому актуальність дослідження організаційно-правового аспекту формування національної антикорупційної політики в умовах реалізації положень Угоди про асоціацію України та ЄС вимагає вирішення проблеми формування національної антикорупційної політики як складової загальнодержавного курсу на набуття відповідності критеріям на вступ до ЄС, принципам Європейського адміністративного простору тощо. Напрямами реалізації такого курсу виступає: по-перше, організаційне забезпечення інституціональних механізмів юридичного захисту фізичних та юридичних осіб від протиправних дій, напрямів реформування судової системи України; по-друге, напрацювання шляхів удосконалення системи судової влади, суттєвої корекції діяльності правоохоронних органів.

Корупція залишається однією з найбільш небезпечних соціальних проблем, а заходи, що вживаються для її подолання з боку держави, бажаного результату поки що не дають. Це значною мірою пояснюється тим, що: по-перше, діяльність уповноважених вести боротьбу з корупцією органів зосереджена переважно на виявленні правопорушень серед державних службовців або інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави; по-друге, низьким рівнем ефективності взаємодії органів влади, що функціонують в системі запобігання корупції; по-третє, недосконалістю процедур притягнення винуватих осіб до відповідальності за вчинені правопорушення; по-четверте, низьким рівнем довіри до влади з боку громадян та недосконалістю інформаційно-аналітичного забезпечення. Слід звернути увагу, що одним з пріоритетів «Стратегії–2020», що її презентував Президент України П. Порошенко 27 вересня 2014 р., є боротьба з корупцією, тобто серед ключових реформ глава держави називає антикорупційну реформу. Це є свідченням того, що проблема боротьби з корупцією є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності, вирішення якої є надзвичайно важливою справою.

Корупція як антисуспільне явище впливає на темпи розвитку економіки держави, владу та суспільство в цілому. Те, що декілька років тому здавалося неможливим, сьогодні стало реальністю, яка негативно впливає на всі сторони життя України. Корупція – складне антисоціальне

явище. Масштаби і наслідки процесів корумпованості в усіх державах світу вимагають від відповідних державних і міжнародних установ та організацій постійного і поглибленого аналізу її причин з метою нейтралізації та розробки заходів щодо подолання.

Для України вирішення проблеми запобігання і протидії корупції в системі державної служби залишається одним з найактуальніших завдань державного управління, адже корупція створює суттєву небезпеку для життєдіяльності суспільства. На сьогодні масштаби її поширення становлять реальну загрозу національній безпеці. Незважаючи на вжиті протягом останніх двох років організаційно-правові заходи щодо протидії корупції, масштаби її не зменшилися. На міжнародному рівні Україна залишається з репутацією надзвичайно корумпованої держави, про що свідчить її незмінно низький рейтинг за рівнем доброчесності, визначений за результатами досліджень, проведених протягом останніх років авторитетними міжнародними інституціями. Корупція має низку причин для свого виникнення й поширення в політичній, економічній, культурно-духовній, соціально-структурній організації суспільства. Але переважна більшість її наслідків відчувається в реальному соціальному житті, позначається на його рівні, ступені захищеності громадян, забезпеченості їх прав і свобод.

У 1995 – 2010 роках протидія проявам зловживання владним становищем посадових осіб здійснювалася на основі Закону України «Про боротьбу з корупцією». У 2011 – 14 діяли норми Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» разом із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення». У 2014 – 2015 рр. було внесено суттєві зміни до комплексу заходів державного управління щодо формування засад антикорупційної політики. На початку 2014 року прогрес у прийнятті і впровадженні антикорупційного законодавства було проголошено одним з пріоритетів українського уряду. Адже прогрес у виконанні взятих Україною перед ЄС зобов'язань прямо впливає на долю Угоди про асоціацію, яку було підписано главами держав Європейського Союзу та Президентом України 27 червня 2014 року у Брюсселі. Отже, одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати та накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними тощо. Особливої актуальності це питання набуває коли мова йде про такий феномен як корупція, яка є істотним чинником поглиблення сучасної політичної та економічної кризи. Еволюційний розвиток держави і громадянського суспільства України являє собою складний динамічний процес, що відбувається під впливом численних факторів: внутрішніх і зовнішніх, планомірних і стихійних, позитивних і негативних. У зв'язку з цим реалізація магістрального курсу

щодо формування демократичної, правової, соціальної держави потребує супроводження системних соціально-економічних й політико-адміністративних перетворень заходами, спрямованими на нейтралізацію негативних суспільних явищ і процесів, серед яких одним з найнебезпечніших є корупція.

Ефективність запобігання корупції в Україні, крім наявності відповідної політичної волі, вимагає належного законодавчого забезпечення, формування дієвої системи державних органів, забезпечення належного координування формування та реалізації антикорупційної політики, превентивні заходи запобігання корупції, а також її подолання. Протидія корупції є довгостроковим процесом, що має на меті її зменшення. Здійснюється вжиттям запобіжних заходів, спрямованих на криміногенні фактори й усунення сприятливих корупції умов, так і шляхом безпосереднього виявлення фактів корупції із залученням винних до юридичної відповідальності. Дії по попередженню корупції й боротьбі з нею необхідно доповнювати заходами щодо виховання населення в дусі нетерпимості до корупції, а також заходами, спрямованими на одержання підтримки громадян у проведеній органами публічної влади антикорупційної кампанії. Усі елементи національної антикорупційної стратегії повинні бути ефективно скоординованими таким чином, щоб позитивний ефект одного з них зміцнював ефект інших і навпаки.

Нині процес формування державного управління в Україні, побудова механізмів реалізації законодавчої та виконавчої влади, визначення шляхів їх взаємодії насичений суперечностями, відступами від доктрини поділу державної влади, що безумовно знаходить свій прояв і в сфері формування національної політики протидії корупції. До напрямів реформування системи органів влади у цій сфері слід віднести зміну інституційного механізму влади через зміни співвідношення держави та інших складових політичної системи, разом із змінами механізмів представництва соціальних інтересів на шляху демократизації влади. На сучасному етапі державотворення, в умовах модернізації владних відносин, зростання впливу і ролі регіональних рівнів управлінської діяльності відбувається формування принципово нового типу державного управління інтегрованої системи публічного управління, спрямованої на наближення до європейських стандартів демократичного врядування як з теоретико-правової, так і організаційної точки зору, підвищення ефективності та якості державно-управлінської діяльності, реалізації правозабезпечувальної функції влади. У такому контексті До об'єктивних властивостей реформування державного управління належать також системність, єдність, безперервність, стабільність та керована гнучкість, коли влада виступає формою вираження суспільних інтересів разом із забезпеченням взаємозв'язку між окремими інтересами і ефективним управлінням. Європейський досвід свідчить, що основними критеріями

політичної організації суспільства з позицій формування антикорупційної стратегії є обов'язковість внутрішньої впорядкованості та організованості, оптимізація діяльності політичних партій як суб'єктів соціальної політики, визнання політичними партіями принципів демократичного консенсусу, формування цивілізованих публічно-владних відносин. Методологічний підхід щодо дослідження процесу реформування державного управління передбачає визначення необхідності запровадження поняття «інтегрована система публічного управління» у сфері запобігання корупції як термінологічного поняття науки державного управління. Таку інтегровану систему слід розглядати як систему суспільних відносин у межах реалізації державних та самоврядних адміністративних повноважень відповідно до Конституції та законів України, яка здатна адаптуватися до змін зовнішнього середовища і, відповідно, змінювати (трансформувати) якісні характеристики підсистем та елементів системи, а сам процес адаптації – як такий, що визначально забезпечує синергетичний ефект. Йдеться про становлення національної системи публічного управління, що інтегрує діяльність органів влади різних рівнів у процесі формування антикорупційної політики держави.

Олексій ГАЦУЛЯ

*аспірант кафедри права
та європейської інтеграції
ДРІДУ НАДУ*

ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУТІВ У СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Питання боротьби з корупцією традиційно посідає одне з перших місць у політиці будь-якої країни. При цьому ефективність антикорупційних заходів у різних країнах різна. Причини корупції для кожної з країн можуть відрізнятися, але головними серед них будуть невдало побудована система державного управління (або незакінчені реформи в системі органів державного управління), непрофесійність топ-менеджерів у державі, відверто недосконала судова система, політична корупція в парламенті, брак політичної волі національних лідерів щодо ефективного протистояння проявам корупції, насамперед проявам політичної корупції, слабкість інститутів громадянського суспільства.

Усталені традиції боротьби з корупцією має Велика Британія. Система антикорупційних механізмів тут урегульована на законодавчому рівні. Перший закон про корупцію в державних органах був прийнятий ще в 1889 р., закони про запобігання корупції – 1906 і 1916 р. – були реакцією суспільства на поширення цього соціально-політичного явища. На відміну від традиційних правових принципів, ці закони потребують